

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 vtrum liceat alicui iudicium subterfugere appellando.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

Articul. 3. & 4. cuiusdem quæstio. 69. quæstiuncula multæ occur-

nunt circa doctrinam traditam in response ad secundum. 4.

potest inueniri in tanta multitudo
ne populi, quantum lex humana
habet necesse sustinere. Quod a
tem aliquis non uelit aliquid pec-
catum committere, ut mortem cor-
poralem euadat, cuius periculum
in causa sanguinis imminet reo, &
perfectæ virtutis: quia omnium
terribilium maximè terribile est
mors, ut dicitur in 3. * Ethicor. Et
ideo si reus in causa sanguinis cor-
rumpat aduersarium suum, pecca-
tum quidem inducendo eum ad il-
licitum, non autem huic peccato
lex ciuilis adhuc poenam: &
pro tanto licitum esse uidetur.

Ad SECUNDUM dicendum, q
accusator, si colludat cum reo, q
noxiis est, poenam incurri: ex
quo pater, quod peccat. Vnde
cum inducere aliquem ad pecca-
dum, sit peccatum, uel qualiter-
cumque peccati participem esse,
cum Apostolus dicat dignos mor-
tes eos, qui peccantibus consenti-
unt, manifestum est, quod etiam
damnatus ad mortem.

Quæsto. 7. Tertia quæstio est,
An ille damnatus li-
cite possit diffun-
dere, & compo-
nere, quibus alli-
gans est, ut possit
fugere.

Quæsto. 8. Quarta est, An pos-
sunt effingere carceri-
litate licite: & est ratio
damnum, quia duo
hoc non possunt ini-
videnter fieri. Et cu-
m sit superioris
auctoritate facta, in
ferendo violentiam
iliis infertur nisi acto
ritatem, & resipitur
eum. Ex alia autem
parte appareat licitum: quia alias uana effector concesso fugare, & non
potest le a nuncis absoluere.

Quæsto. 9. Quinta quæstio est, An licet aliis adiuuare hominem huiusmo-
dis fugendum, dando ei confidum, & auxilium. Et est ratio
dabique hinc appearat, quod sic, eo quod opem ferunt danti o-
peram rei licite: & sic digni sunt more, secundum Apostolum,
qui confessum malefacientibus: ita per opussum qui con-
fessum licita facientibus, non errant. Inde vero appearat, quod non,
quia turpis est illa pars, que non confonat suo toro. Publica autem
potest, que totum representat, uult illum denunciari. Non potest er-
go ab aliis publica offensa ab aliis opera dari ad damnari fugare.
Ex confirmator, quia tales inuenti puniuntur: quod non sicut, si no-
tum fuerit, non occidit seipsum: aliquoquin martyres noientes fu-
gerent, nullum fuit homicida.

Sexta quæstio est circa rationem literæ, quia assignat non causam
ut causam. Ex hoc enim, quod nullus ita damnatur, ut ipse fibi
monstrum inferat, non sequitur, quod non tenetur damnari
manere in carcere, nisi manere in carcere efficeret seipsum occidere,
quod est manifeste falsum. Manere enim in carcere, & non vo-
lens fugere, non occidit seipsum: aliquoquin martyres noientes fu-
gerent, nullum fuit homicida.

Septima quæstio est, quia haec etiam propositio, scilicet, Nullus
est condemnatur ut inferas fibi mortem, patitur instantiam de dā
matus ad sumendum venenum, ut Socrates fuit.

Octava quæstio est, An damnatus, ut fame moriatur, tene-
atur comedere si potest, aliqui sui homicidium incurrit: quia
hunc videatur, quod teneatur, quoniam non comedere est di-

Arecte se occidere, ut patet in 2. de Animæ, & experientia refatur. Inde autem quod non, quia potest patienter sententiam contra se latam sustinere: nec tenetur eius executionem impedi-
re, quamvis possit, ut sancti martyres fecerunt, noientes impide martyrium suum.

Rom. 13. Omnis anima potesta-
tibus sublimioribus subditæ sit:
sed reus appellando, recusat sui-
bi potestati superiori, scilicet iu-
dicandi, ergo peccat.

Propter. Maius est vinculum ordi-
nariorum potestatis, q̄ propriæ electio-
nis: sed sicut legitur * 2.q.6. A iu-
dicibus, quos communis conser-
vare elegerit, non licet prouocare.
ergo multo minus licet appellare
a iudicibus ordinarii.

Propter. Illud, quod semel est li-
citum, semper est licitum: sed non
est licitum appellare post decimū
diem, neque tertio super eodem.
ergo videtur, quod appellatio nō
sit secundum se licita.

Sed contra est, q̄ Paulus
Cæsarem appellauit, ut h̄i Act. 25.

Respon. Dicendum, q̄ dupli-
ca causa contingit aliquem appelle-
re. Vno quidem modo, confide-
tia iustæ cause, qui uidelicet iniu-
stæ a iudice grauatur. Et sic li-
citum est appellare: hoc enim est
prudenter euadere. Vnde * 2. quæ-
stio. 6. dicitur. Omnis oppresus,
libere sacerdotum, si uoluerit, ap-
pellat iudicium, & a nullo prohibi-
beat. Alio modo, aliquis ap-
pellat causa differenda mors, ne
contra eum iusta sententia pro-
feratur: & hoc est calumniosè
se defendere, quod est illicitum,
sicut dictum est. Facit enim ini-
uriarum & iudicii, cuius officium
impedit, & aduersario suo, cu-
ius iustitia, quantum potest, p-
turbit: & ideo sicut dicitur * 2. q. 6.
omni modo puniendus est,

*2. q. 6. cap. A
iudicibus.*

Nona quæstio est
pollicita superi⁹ in q.
3. articulo 2. ad ter-
tium, An damnatus
iustæ, ut fame mo-
riantur, possimus lici-
te ministrare ocul-
te panem. Et est ipe-
cialis dubitati⁹ ratio:
qui in loco alliga-
to author exciperet,
videat hanc subuen-
tionem ab operibus
beneficiæ, conclu-
endo, nisi secundum
ordinem iustitiae pa-
tetur.

Ad primam dubita-
tionem dicitur, quod
qua ea, qua sunt per
accidens, non mutat
iudicia actuum: &
per accidens: quia
præter intentionem
fugientis, est, quod
cuiusmodum tribulatio
consequatur: ideo
ob hoc damnatus ad
mortem non tenetur
non fugere, sed li-
cite potest fugere.

Et quia dat operam
rei licitæ, quicquid
malum proinde custo-
dibus infatur a ju-
dice, non imputatur
fugienti.

*2. q. 3. c. Om-
ni oppres-
sus.*

Ad secundam du-
bitationem dicitur,
quod faltum est, q̄
detenus damnatus
ad mortem, fit i-
mplicitè damnatus ad
carcerem. Neq; enim
ante sententiam, ne-
que in sententia facta
est talis condemna-
tio: sed folum custo-
ditur, uel damnatus,
uel damnatus ad fu-
turam poenam. Dico
autem hoc, quia in-
dex fuit potest dam-
nare aliquem ad carcere amplum, assignando fibi unam ini-
tialis pro carcere, ut patet in his, qui exilant in circumscripto lo-
co, & proculdubio tenentur damnati ad hoc feruere sententiam:
ita potest damnari ad carcere arctum, & tuncula, & non posset
se damnatus licite fugere: scilicet quidam dixerint, quod index non
potest iuridice, nisi violencia facti capere, detinere, & occidere:
hoc enim circumscriptus sola sententia locus in exiliis manifestat
est falsum. Proprius quod si iuris ordo habere, quod damnatus
ad mortem, damnaret quoque inter in ad carcere, non posset
licite iste fugere: quia ex damnatione ad carcere, teneretur iste
ibi manere, scilicet tenetur uis in his sententiis parere. Nec hoc est
damnare cum ad mortem fibi inferandam, sed ad manendum in-
fra terminos loci illius.

Ad confirmationem dicitur, quod non est eadem ratio de
omnibus poenis, sed de omnibus poenis, quæ consilunt so-
lum in pati.

Ad cuius evidenter seco, quod poena, sunt in dupli diffe-
rentia, quædam sunt, ad quas non aliter quis damnatur, nisi ut
patiatur illatas, ut patet de morte, mutilatione, flagellis, tor-
tura, & humiliando. Non enim damnatur aliquis, ut le occidat,
mutilet, torqueat &c. sed ut patiatur hec fibi illata.

Et de his omni-
bus eadem est ratio, quæ de morte, ut scilicet damnatus, aut
damnatus ad aliquod horum, posset licite fugere, quia non te-
nenetur nisi ad pati, ut infra patet.

Quedam uero sunt, ad quas
sic subeundas aliquis damnatur, ut ipse cooperetur ad eas, ut pas-
tet de exilio, & circumscriptione, & poena pecuniaria. Damnatur

QVAEST. LXIX.

ARTIC. III.

ut siquidem aliquis, ut erat in exilio locum, & ibi infra praefixos Fibi terminos maneat, si soluit huiusmodi. Et ab harum executione non licet se subtrahere post sententiam, quia damnatus est ad faciendum. Ante vero sententiam potest licet fugere eadem ratione, quia damnatus ad mortem potest licite fugere, scilicet, quia non tenetur facere, hoc

est, manere in loco, vnde sequitur suu pati, hoc est, damnare, si ex sua absentia evitareur damnatio: alioquin omnino teneretur in foro conscientiae subire latam post sententiam. Religiosi tamen, quia libertate sui motus processu extra claustra pertrahunt, supponentes se per tria vota prelatis suis, quaque ex causa a suis prelatis iuste detinetur, non possunt licite extra claustra fugiendo terminos fugiendo exire, cum nec exire possint non detinendi claustrum sine licencia prelati.

¶ Ad tertiam, & quartam questionem simul Henricus de Gandavo libellico 9 articulo 21 respondet negatiue: quia si frangeret vincula, aut carcere, reficeret iudici in his, in quibus habet potestatem, & iniuriam illi faceret: sicut si percuteret ius ministrorum custodes. Et quemadmodum, inquit, licitum est transire per alienum agrum, non tamen sepius disrumpere vt transtulera licet est fugere, non tamen vincula & carcera rumpere, vt fugere possit. Si quis tamen diligenter distinguit inter fugam, vel defensionem, ac inter vim inferre rationalibus, vel irrationalibus, declinabit in partem oppositam. Cum enim inter judicem, & damnatum iuste ad mortem, fit ex parte iudicis nullum iustum, consequens est, quod damnatus non posset se defendere, non refire, pugnando, contra eum: sed si fugere non est refire, pugnare, aut defendere, sed non tenere seipsum in hoc loco ita frangere vincula, & carcera non est pugnare, sed abfolire seipsum a continenti vinculorum, & carceris. Multum quoque refert vim irrationalium, vel rationalium repellere. Nam illata vis rebus irrationalibus praeceps non redundat in authorem eorum: cuius signum est, quod si quis vincula sibi ab ecclesiastico iudice impositis violenter inferat effringendo, non est excommunicatus. Et si quis damnatus, ut deuteretur a Leone, pugnet cum Leone, & Leone imperato fugiat, nulli iniuriam facit. Hec enim astare videtur, qd si fugere volens, vim inferat custodibus, quod iuste facit: si absentibus, vel dormientibus eis frangat vincula, vel carcera, iudici, vel officiis imputandam videtur, quod tam debiliter oīta firmata, vel tera fabricata sunt, vt potuerint a detento frangi. Unde non video, quare non possit damnatus ad mortem, violentiam vinculis, & carceri praeceps, abique feliciter refire: a omni cunctum que custodi inferre. Non enim hoc est sicut percutere ministros, aut pugnare contra eos: nec est refire iudici in his, in quibus habet potestatem, sed non contineat se sub circumscriptione vinculorum, & carceris, & eisdem, non auctori eorum vim inferre. Nec est simile de fractione seipsum: qui in fractione Iepis agitur de domino, quod inferatur domino per seipsum minima. Hic autem non est qualitas de domino pretij vinculorum, sed de carceris: facile enim dici potest, quod effractor solvere tantumdem est paratus: sed est questionis, an iste actus effractionis reducatur ad fugam, an ad pugnam. Nam si tenet se ex parte fuga, licitus est: si sapit pugnam, illicitus est. Propter quod non oportet veritatem ex similiudinibus scrutari: sed ex propria.

¶ Ad quintam questionem dicunt quidam, quod eadem ratione possunt alij opem ferre damnato vt fugiat, sicut potest ipse fugere. ¶ Mihi distinguendum occurrit, quod quidam homines sunt vel partes publicae potestatis, ut custodes, ministri, officiales, patres re publicae, & huiusmodi: quorū est fouere, vel exercere publicam potestatem. Et his ratione statim eorum, quia feliciter eis incumbit fouere publicam potestatem, illicium est confilium, vel auxilium fugaz præstare. Eorum enim est damnatum, seu damnandum detinere, & velut proditores, & collusores effici paretes detenti souendo. Ceteri autem, quorū non interficit publicam potestatem, licet possint cooperari ad fugam, damnari. Et ratio est, quia regulariter nullus prohibetur a cooperatione actus alteri liciti, nisi per accidens, puta, quia sta-

cuius appellatio iniusta pronuntiatur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod potestati inferiori intantum aliquis subiici debet, in quantum ordinem superioris fuerat, a quo si exorbitauerit, ei subiici non oportet, puta, si aliud iusserit Proconsul, & aliud Imperator, ut patet per gl. Roma. 13. Cum ad ius iudei aliquem iniuste grauatur, quantum ad hoc, relinquat ordinem superioris potestatis, secundum quam necessitas sibi iuste indicandi imponitur: & ideo licet est ei, qui contra iustitiam grauatur, ad directionem superioris potestatis recurrere appellando

tui, vel officio suo hoc repugnat. Apparet namque omnibus, quod si mihi licitum est emere, & vendicare trahere &c, quod dans mihi confilium, auxilium, & cunctum illum licite operatur, nisi ratione statim possit rediatur sibi ista cooperatio illicita: ut clementia, & cetera, &c. quod ante sententiam, vel post. Et quia non presumitur esse re-stituto, vbi vera fides non est, ideo non licet catholico ad infidelem iudicem appellare, secundum illud 2. quæstio. 6. * Catholici, qui caufam suam sue iusta, siue iniustam ad iudicium alterius fidei iudicis provocauerit, excommunicetur. Nam & A. postolus arguit eos, qui iudicio contendebant apud infideles.

AD SECUNDUM dicendum, quod ex proprio defectu, vel negligentia procedit, quod aliquis sua sponte se alterius iudicio subiiciat, de cuius iustitia

me dicere, quod licet alij concurrent ad causam illam: hoc enim nec somniant. Nam si non dicendum seram domus priuata, multo minus domus publica, eni referat, ab iusto includo frangit leam carcera, & beris, hoc est, offendere publicam potestatem, & iuste iudicem, qui frangere, vel aperire iusto dominio non possit. Illud autem ad iustitiam videtur: nec tales iusueni puniuntur, quia alii in agam, sed quia presumuntur, quod contra publicam operantur.

¶ Ad sextam questionem dicunt quod ratio licet non sic deducenda est, vt arguendo deducatur. Sicut illatione litera est, et differentia inter damnationem ad facere, & intendit quod damnatur tenetur ad facere id, unde sequitur fumi pati et perire, quia non est damnatus ad facere: unde alii in agam, & non est damnatus ad mortem, sicut sibi mortem intendit, ideo non tenetur facere id, unde sequitur fumi pati, non faceret, si conteret seipsum in eodem loco, inde mouere. Et hic est versus servus huius ratiocinationis: ratio dictorum in secunda dubitatione solutionis.

¶ Ad seipsum dubitationem dicunt, quod potest Sol iustitia, Christus Deus noster, cognoscere, quod hoc non licet. quoniam forte verius cognoscere genitrix mortis, magis quam iudicando facilius modum enim non licet damnare aliquem, a deputata ne quod seipsum mergeret, aut veneno calidum debet esse de actu iusticie. Non est aeneas, sed occidere, tum quia auctus iustitia est ad alium, & seipsum: quia est contra ius naturae, & clamorem iuste de homicide habitum est.

¶ Ad octavam dubitationem dicunt quidam quod non medere, sed potest tamquam patientem sufferere, & cibis expectare mortem: sed hoc non est vera iustitia, nec publica autoritate potest: quia seipsum desperat: autem quod nolle vi alimento habere, est non minus, quam seipsum gladio transtribuisse, aut est, quod teneat comedere, vius naturae. Nequidam executionem finit, tum quia non est damnatus, sed occidere non comedendoe: sed ad hoc, ut sit, & ut sit non a quibuscumque, sed cibis, & alijs ministrantibus tali damnato alieno, non perdem ratione, quia possunt admovere ad fugam. Incolaudabiliter a Maximo Valerio in libro de morte Rutes Atheniensis, que Cimon patrem suum habuit, ne inedia moretur: poem: quamvis in alijs damnato ministrare alimenta, tamquam in alijs futurum constituo: quia secundum iudicium voluntatis, necessitate & cetero, tum quia si ad decimationem damnatus, lenteient contra ius naturae impinguanda.

¶ Ad nonam questionem ex dictis patet quod dimis-

obitionem autem ex verbis auctorū impinguanda dupliciter. Primum, quod secundum iudicium

QVAEST. LXIX.

ARTIC. III.

168

illa exceptio non refertur ad mortem etiam si sit, fed ad pati aliquod huiusmodi dispendium. Inquit enim, Scit sub iuramento eis esse, ne fum, aut fui morem, aut aliquod huiusmodi dispendium, nisi secundum estimatum iustitia patrem. Vbi patet quod exceptio illa, nisi secundum ordinem iustitiae, non conseruit cum illo vero, morem, nisi fed cum illo aere, patre reatur. Secundo dicunt, & melius, concedendo quod exceptio non ad totum referitur, quia de familiis, si spendi passione licet, ex parte loquitor expendio, dum dicit, Atque alio huiusmodi dispendium, nisi secundum ordinem iustitiae patrem. Vbi patet, quod exceptio ordinem iustitiae, quando patitur quis de patribus similem ex fame, vel ex dictu. Dicendum ergo est, quod quia tota illecausis sententia fundatur super auctoritate, seculari ac necessariis, in quo homines, res publicae, vel communicae conseruent, ut patet ex parte, quod ita incipit. Si tamen minime successas, ne pan-

A liberare nec esset: sed plus tenetur aliquis sibi, quam alteri, ergo licitum est quod aliquis condemnatus, scipsum defendat, ne in mortem tradatur.

SED CONTRA est, quod dicit Apostolus Ro. 13. Qui potestat refutari, Dei ordinatione refutari, & ipsi sibi damnationem acquirit: sed cōdemnatus, se defendendo, potestat refutari quantum ad hoc, in quo est ditinutus in instituta ad vindictam malefactorum, ad laudem uero bonorum ergo peccat si defendēdo.

B. RES PON. Dicendum, quod aliquis damnatur ad mortem duplicitate. Vno modo iuste, & si non licet condemnato se defendere. Licitum n. est iudicium resistenter impugnare: unde relinquitur, & ex parte eius sit bellum iniustum, unde indubitanter peccat. Alio modo condemnatur aliquis iniustus, & tale iudicium simile est uiolentia latronum, secundum illud Ezech. 22. Principes eius in medio illius quasi lupi rapientes predam ad effundendum sanguinem. Et ideo sicut licet resistere latronibus, ita licet resistere in tali casu malis principibus, nisi forte propter scandalum uitandum, cum ex hoc alii qua gravis turbatio timeretur.

Ad PRIMUM ergo dicendum, quod ideo homini data est ratio, ut ea, ad quam natura inclinat, non perfici, sed secundum rationis ordinem exequatur. Et ideo non queritur defensio sui estlicita, sed solum que fit cum debito moderamine.

Ad SECUNDUM dicendum, quod nullus ita condamnatur, quod ipse sibi inferat mortem, sed quod ipse mortem patiatur: et ideo non tenetur facere id, unde mors sequatur, quod est manere in loco, unde ducatur ad mortem. Tenetur famen non resisti agenti, quin patiatur, quod iustum est eum pati. Sicut etiam si aliquis sit condemnatus, ut fame moriar, non peccat, si cibum sibi occulte ministratur sumat: quia non sumere, effe seipsum occidere.

A D T E R T I U M dicendum, quod per illud dictum sapientis, non inducitur aliquid ad liberandum a morte contra ordinem iustitiae: unde nec scipsum contra iustitiam resistendo, aliquid debet liberare a morte.

ARTICVLVS III.

*Vtrum licet condemnato ad mortem
se defendere , si possit.*

AD QVARTVM sic procedit.
Videtur, q̄ liceat condemnato ad mortem se defendere, si possit. Illud enim ad quod natura inclinat, semper est licitum, quasi de iure naturali existens: sed naturae inclinatio est ad restendum corrumptibus non solum in hominibus, & animalibus, sed etiam in insensibilibus rebus. ergo licet reo condemnato refestire, si potest, ne tradatur in mortem.

T• Prae. Sicut aliquis sententiam mortis contra se latâ tuberculifugit resistentio: ita f. finit. d. c.

intendit oportet fugiendo; sed si
cicum esse uidetur, q[ui] aliquis fe-
morte per fugam liberet, secundum
dum illud Eccl. Longe esto ab
homine potestare habente occi-
dendi, & non vivificandi. ergo
cum licitum est reo resistere
Prat. Prouer. 24. dicitur. Errat
os, qui ducuntur ad mortem: &
os, qui trahuntur ad interitum;

QVÆSTIO LXX.

De iustitia pertinente ad personam testis, in quatuor articulos diuisa.

¶ Super Questionis
septuagesime Arti-
culum primum.

DEINDE considerandum
est de iuustitia pertinē-
te ad personam testis.
Et circa hoc quæruntur
quatuor.

- ¶ Primò, Vtrum homo teneatur ad testimonium scendū.
- ¶ Secundò, Vtrum duorum, vel trīi testimoniorū sufficiat.
- ¶ Tertiò, Vtrum aliusculius refutacionis repellat aut absque eius culpa.
- ¶ Quartò, Vtrum perhibere falso testimonium sit peccatum mortale.

ARTICVLVS PRIMVS.
Vtrum homo teneatur ad testimonium

A D PRIMVM sic proceditur.
Videtur, quod homo non
tencatur ad testimonium.

nen, de Infra.art.3.
rogaretur, ad tertium
quam

rogaretur, ad tertium
quam

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN